

הלכות שבת סימן רמה

(ו) **מתר.** (ז) **ואם לא התנו בתחלה, כשיבואו לחלק נוטל אינו-יהודי שכר השבתות כלם והשאיר חולקים אותו.** ואם לא היה שכר השבת יודע, יטל האינו-יהודי לבדו שביעית השכר וחולקים השאר: הגה ויש מתיירין השכר בדיעבד אפלו לא התנו, (ח) *וחלקו סתם (הרא"ש פ"ק דעבודה זרה ורבינו ירוחם ח"ב). ונגזר עליהם להקפיד גדול לשלם על-הנה. ויש אומרים שכל זה לא מירי אלא בשתפות שכל אחד עוסק (ג) [ב] (ט) ביזמו (כ"ט), אבל כשישנים עוסקים ביחד כל ימי החל והשבת עוסק האינו-יהודי לבדו, מתר לחלק עמו כל השכר, דאינו-יהודי (י) אדעתה דנפשה קא עבדי, (יא) ואין הישראל נהנה במלאכתו בשבת פינן שאין המלאכה משלת עליו לעשות. ומכל מקום לא יטל שכר שבת אלא (יב) בהקלעה עם שאר הנמים (ר"ן פ"ק דשבת, סוף פרק כל כתיב וסוף פ"ק דעבודה זרה):

ב היכא שהתנו בתחלה, אם אחר-כך בשעת חלקה (יג) נתרצה האינו-יהודי לחלק בשנה, מתר: **ג** היכא

ג הרמב"ם שם בפרק ו ד מהרי"א אבהו"ב לדברי תוספות לחמרא ה בית-יוסף מוכרי תוספות דעבודת-הגוילים כ"ב

באר היטב

(3) ביזמו. פינן דהישראל עושה נגד מה שעשה האינו-יהודי בשבת, ה"ל

שערי תשובה

[3] ביזמו. עין בה"ט. ועין ביר אפרים דקריס ברורים בפרוש דברי הש"י ומג"א בזה:

משנה ברורה

לפסק בדיעת הרמב"ד שמתמיר בזה, משום דאגלאי מלתא למפרע דהתנאי דמעקרא הערמה בעלמא הוי; (ד) ויש מקילין בזה, פינן דהתנו מעקרא. [ועין באליה רבה שהאר"י גס"פ בזה ולבסוף נשאר בצרף עיניו:] (ו) **מתר.** ואם לא נודע אחר-כך רוח של כל אחד ואחד על יזמו, כגון בפתות, (ה) ושאין לכתחלה לחלק בשנה⁽¹⁰⁾ [מ"א בשם רלב"ח]: (ז) **ואם לא התנו בתחלה.** כתב סתמא לאסר בלא התנו, אפלו אם לא אמר לו: עבד אתה בשבת ואני בחל, וגם בשעת חלקה לא הזכיר לו של שבת, אלא רוצה לחלק עמו סתם בשנה, אפלו הכי אסור, פינן שלא התנו קדם שנשתתפו: (ח) **וחלקו סתם.** הנינו, שבשעת חלקה לא הזכיר לו ישראל את השבת לומר: אתה תטל כנגד יום עמלק בשבת ואני אטל כנגד יום עמלי בחל, אלא חלקו סתם בשנה, וגם מירי שלא אמר לו בתחלה: עבד אתה בשבת ואני אעבד כנגדך בחל, אלא האינו-יהודי עשה מעצמו שלא בצויו, דאי לאו הכי אסור לכלי עלמא בכל זה, דגלי דעתו דשלוחו היה על שבת והוא עמל כנגדו בחל, פינן שמתחלה הטל על שניהן יחד.

באור הלכה

או מעט, וכן משמע מלשון השלחן-ערוך יורה-דעה רצ"ד סעיף יג גבי עולה, דדיו אחד הוא עם ענינו הרמב"ם בכל הפרטים, ובשניהם העתיק המחבר את לשונו ממש ולא הזכיר קלל שיתנה הן רב או מעט, אלא על-פרסו כמו שכתבנו, דרצה הרמב"ם רק לאפוקי שלא יתנה עמו שיבואו לחשבון, וכל הענין בלשון קצרה, וכמו שכתב הש"ך שם, דבזה העתיק הרמב"ם את סיפא דביתא דאם באו לחשבון אסור: * וחלקו סתם. עין משנה ברורה. וכל הדברים הוא מקריאת שם כגמרא כ"ב ע"א ומפרש רש"י שם. ועין כגמרא אברהם שהביא מרבנו ירחם וזה לשונו: ואם מסתמא לחק האינו-יהודי בשבת בלא אמירת ישראל, בעיא ולא אפשיטא וקלא, ואחר-כך הביא פרוש רש"י על זה, עין שם. ועין בפרי-מגדים ולבושי-שורד שפרשו דהרבנו ירחם, פינן שלקח האינו-יהודי מתחלה מעצמו סתם, אפלו אמר לו ישראל אחר-כך: אתה שלטת את יום השבת ואני אטל כנגדו יום החל, גס"פ מתר, אבל לרש"י אסור זה, עין שם. ולענינת דעתי נראה דהרבנו ירחם לא כפן לזה, דכלי עלמא סביר דהישראל אסור לו להזכיר של שבת בשעת חלקה אפלו אם כבר נטל הכני יהודי של שבת בתחלה, עין בספר התרומה ובטור בריש הסימן, ולמה לן לומר שהרבנו ירחם יחלק על פלן? אלא פננת רבנו ירחם הוא לבאר האבעיא, שאינו-יהודי נטל כנגד יום השבת, הן רב או מעט, והישראל כנגדו יום חל,

ודע, דכל הפעוץ הנה מירי שהישראל והאינו-יהודי הם שתפים בגוף התנור והמקורן, אבל אם אין לאינו-יהודי חלק בגוף התנור, רק שהוא מקבל חלק ברוח בשביל שהוא אופה ומסיק התנור, יש אומרים דלא מהני בזה אפלו כשמתנה בתחלה: טל אתה חלקך בשבת ואני יום אחד בחל, דכיון שגוף התנור הוא של ישראל, הוי לה כמשפירי לו תנור על שבת, שפסיק לו בשביל זה השכר, יום אחד של חל, ואסור לטל שכר-שבת. ועין כגמרא אברהם שפסיק דיש לחל להחמיר בדיעבד זו. [ונדוקא באפן זה שהוא בשבת, (1) אבל אם הוא בהקלעה, כגון שאומר לאופה: טל אתה שנים ושלשה ימים ואני שנים ושלשה ימים, שרי כשהתנה זה בתחלת השתפות. (2) ויש מאחרונים שסוברין דלא בעינן בזה שאין לאינו-יהודי חלק בגוף התנור והתנו מעקרא, פינן שהוא בהקלעה: (3) **ביזמו.** דאין פינן דהישראל עושה כל יום א', הוי לה האינו-יהודי בשלוחו לעשות כל יום השבת בשבילו, ולכך בעינן שיתנה מעקרא, וכפ"ל. (4) וכתבו האחרונים: דהוא הדין אם האינו-יהודי נתן מעות לישראל להתעסק בהם בחל, ובשבת מתעסק הוא, דאסור לישראל לקבל ממנו שכר מן הרוח שנוול בשבת, אלא-אם-כן יתנה הישראל עמו מעקרא שלא יהיה מטל עליו יום השבת כלל, דאי לאו הכי, פינן דהמלאכה הזאת משלת על ישראל והאינו-יהודי עושה שליחותו, אסור: (5) **אדעתה דנפשה קעבדי.** בשביל חלקו, (6) דהוי לה כאריס דמתר מדינא⁽¹²⁾, וכפ"ל בריש סימן רמג, דכיון שהוא לוקח בפרות עבדי אדעתה דנפשה וחלק הישראל נשבח ממילא, והוא הדין כאן, אלא דשם אסור בתנור משום מראית העין שיאמרו שכירו הוא, וכאן ליכא מראית עין, דהכל יודעין שיש לאינו-יהודי חלק בו: (7) **ואין הישראל נהנה וכיו.** רוצה לומר, דהנאחו הוא רק הנאה דממילא, אבל אין האינו-יהודי עושה מלאכתו בשבילו להנותו דלהוי בשלוחו בזה, פינן דאין מטל כלל על ישראל בזה לעשות בשבת, דהא בחל מחסמין שניהם, ובשבת אין האינו-יהודי יכול לכפוש שיעסק עמו, משום הכי בודאי אדעתה דנפשה עבדי⁽¹³⁾: (8) **בהקלעה.** דאי לאו הכי מתוין כשכר-שבת⁽¹⁴⁾: (9) **נתרצה האינו-יהודי.** רוצה לומר, שעלה, לפי מה שהתנו הן רב או מעט, על חלק השבת יותר מיום אחד החל של ישראל, ובשעת חלקה נתרצה לחלק בשנה, אפלו הכי לא אמרינן דאגלאי מלתא למפרע דהאינו-יהודי היה שלוחו למלאכת שבת, אלא מתנה בעלמא הוא דהייב לה האינו-יהודי, פינן דהתנו מתחלה שיהיה יום השבת שיהי לו לבדו. [ונדוקא

שער הציון

(7) הוא דעת רש"י ותוספות בעבודת-הגוילים כ"ב ע"א. והש"י בפעוץ-קטן ב פתב דהרמב"ם גס"פ סבר בזה להקל, וכן פתב הכ"ח שם ביהודה-דעה דהרמב"ם שרי בזה והוא סותר את עצמו למה שכתב בסימן זה דהרמב"ם מודה בזה להראב"ד, וכן פתב הפרי-מגדים. וכן לפי מה שפירש הש"ך שם את דברי המספר אפשר דהוא סבר גס"פ כה"ח בזה, וכן פתב התוספות שבת. אכן הש"י שם מחמיר בזה, והוא סותר לדבריו שבכאן בפעוץ-קטן ב, וכן פתב בתוספות שבת, ועין פרי-מגדים במשבות-זבח שישבו קצת בדיח: (8) נראה דבזה יכול הישראל להכריח להאינו-יהודי שיתלקו בשנה, כשע"כ ב הוא דוקא על-ידי רצונו, וכמו שכתבנו במשנה ברורה שם: (1) **מגן אברהם:** (1) **מגן אברהם:** (1) עין באילת רבה סעיף-קטן א וסעיף-קטן ח ובפרי-מגדים סעיף-קטן ג ובכ"ז אפרים. ואם האינו-יהודי נוטל חצי הרוח בכל יום עבד אפתי, אף להמגן-אברהם לא בעינן דוקא שיתנה מעקרא אם הוא בהקלעה, דהא הוא כאריס ממש, ולכן אם נתפרסם שהוא אינו שכיר-יום, דהו ליכא משום מראית עין כפ"ל בסימן רמג, שרי: (2) שרי נקטת הגוולה ועלת-שבת ומגן-אברהם: (3) ר"ן וסגד אברהם:

הלכות שבת סימן רמה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יז]

ולא סגי בְּנֵה שְׁיִתְּוִיר לוֹ הַדְּמִים וְהַשְׁטָר־מְכִינְהוּ¹⁵. וְעֵין שָׁם סִימָן קֶפֶט וְקָצֵד לְעֵנִין קֶנֶן הָאֵינוֹ-יְהוּדִי¹⁶.

15) ובטעם הדבר שלא מועיל שיקנה ישראל לנכר עתה את החפץ ליום השבת ותמורת זאת יקבל ישראל את החפץ ליום אחר, כתב החזו"א (שביעית סי' ד ס"ק כ) שכיון שבתחילה הוטלה העבודה אף על ישראל, יש בזה משום מראית העין שיחשדהו ושלח את הנכרי לעבוד בשבת ולא ידעו שעשה עמו הסכם חדש, ויתפרש הדבר שהנכרי עושה בשבת בשכר שעושה הישראל עבורו בחול. והוסיף, שאף אם יתנה הנכרי שמוחל לישראל שיעבד הוא את העבודה, אין זה מועיל, כיון שהתנאי שעשו ביניהם אינו ידוע ומפורסם.

16) ולענין מכירת חמץ לנכרי, כתב לקמן (סי' תמח ס"ק יז) שיש דעות בפוסקים כיצד יש לעשות קנין זה, יש אומרים שימכור בכסף דוקא, יש אומרים שימכור על ידי משיכה או הגבהה, ויש אומרים שישאי לעשות זאת אף בשאר קנינים, כגון בקנין אגב בקנין חצר ובקנין חליפין. ולענין חמץ שעבר עליו הפסח, כתב שם שיש להקל בכל קנין, כיון שאין זה אלא קנס דרבנן, או משום שמספיק כל קנין כדי לגלות את דעתו שאינו רוצה שיהיה החמץ ברשותו. ומסיק, שלכתחילה בודאי צריך למכור את החמץ לנכרי בכסף ובמשיכה יחד, שבאופן זה חלה המכירה לכולי עלמא, וכן מבואר בשעה"צ לעיל (סי' רמד ס"ק לו).

[משנ"ב ס"ק טו]

ועקר רבנותא דהרמ"א, דקא משמע לן דלא תישנין בְּנֵה לְמַרְאִית עֵינֵי¹⁷.

17) ולענין ישראל שנעשה שותף בבנק ממשלתי של נכרים ואין באפשרותו לסגור את הבנק בשבת, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' כג) שאם יש לחוש למראית העין, הדבר אסור. וכתב שמתעם זה נמנעו גדולי הדורות להתיר עשיית שותפות עם נכרי בשבת, ובמיוחד באופן שאדם רוצה להרבות את ממונו ולהשתמש בהיתר של הפסד מרובה. אך באופן שאין לחוש למראית העין, כתב שם שיש להקל כדברי הרמ"א (כאן). שכיון שידוע שיש לנכרי חלק בעסק, אין לחשוש למראית העין.

ולענין מראית העין בשותפויות עסקיות הנהוגות בזמנינו, כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) שאם השותפות היא גלויה, דהיינו שהכל יודעים שיש לנכרי חלק בעסק זה, אין בכך משום מראית העין, וכל שכן שאין איסור מראית העין בעסק השייך לנכרי ויש לישראל עמו שותפות סמויה, דהיינו שמשקיע הישראל מכספו כדי לחלוק עם הנכרי ברווחים. אולם בעסק השייך לישראל ונקרא

על שמו, ויש לנכרי שותפות סמויה עמו, יש משום מראית העין.

ואף אם שייך העסק לישראל ורוצה הנכרי להשתתף עמו בשותפות גלויה, אלא שהעסק קיים שנים רבות על שם הישראל, ושמו מופיע על כל השלטים והניירות הרשמיים, כתב בשו"ת שבט הלוי (שם) שיש בכך חשש מראית העין, עד אשר יתפרסם הדבר שמעכשיו אין עסק זה שייך לישראל בלבד, ויכתב כן בכל מקום אפשרי.

[משנ"ב ס"ק טז]

מְפָנֵי שְׂאֵין וְכוּ¹⁸.

18) טעם נוסף לכך שמותר לישראל לחלוק בשוה עם הנכרי, כתב הבית יוסף בשם הכל בו, שכיון שאין הרווח מגיע לישראל אלא על ידי שכר מעותיו, נחשב הדבר כשכירות כלים, וקיימא לן שאין חיוב על שבייתת כלים. וכתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' נד) שיש נפקא מינה בין טעמים אלו, במי שנתן מעות לנכרי שיתעסק בהן בעד שכר קצוב לשנה וכל הנשאר יהיה של הישראל, שלפי טעם הכל בו אסור לעשות כן, כיון שאין הדרך לשלם באופן זה שכר על מעותיו, ואין זה דומה לשכירות כלים שמותרת, שגם בכלים אין שוכרים אותם באופן זה שיקבלו שכר קצוב, אך לפי הטעם המובא בשו"ע שאין המלאכה מוטלת על ישראל, מותר הדבר. והוסיף, שלמעשה קיימא לן כטעם המבואר בשו"ע.

ולקנות מניות בחברה של נכרים העובדת בשבת, כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שמותר, ואפילו לקנות את רוב מניותיה, שכיון שהנכרי הוא הבעלים על המלאכה, נחשב הדבר כאריסות וקבלנות, ורק אם ניכר שחברה של ישראל היא, אסור הדבר משום מראית העין. והוסיף, שאף אם ישמעו בעלי העסק לדעתו של הישראל בעל המניות ולעצתו, מ"מ מותר הדבר, שאין שומעים לו כבעלים, אלא ככל אדם הנותן עצתו טובה.

[משנ"ב ס"ק כ]

דְּאֵז אֶמְרִינֵן אֲדַעְמָה דְּנִפְשָׁה עֶבֶד וְאֵינוֹ קְשָׁלֹוח¹⁹.

19) ואם יש שהות למכור מבעוד יום, אין צריך קציצה, כמבואר בביה"ל לקמן (סי' שז ס"ד ד"ה מתר).

ומי שיש לו חנות פתוחה בשבת במקום של נכרים, ויש לו שכיר נכרי היושב בחנות ומכור בשכר קצוב לשבוע או לשנה, כתב בשו"ת נדע ביהודה (תנינא סי' כט) שאסור לו להעסיק את השכיר בשבת, אלא צריך לפטוק איתו מלבד תשלום השכירות גם תשלום קצוב על כל כיכר, ואפילו פרוטה, ובצירוף תנאים נוספים מותר הדבר, משום שבאופן זה עושה זאת הנכרי על דעת עצמו. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' רמג ס"ק י).

הלכות שבת סימן רמה

באר הגולה ח

ו' הדיקטום שם פרק ו'
והשבות רב שריא
גאון ז שם בתשובת
הגאון ימרוכי פרק
קפא דשבת בשם
סימני ח תוספות
ורא"ש בסוף פרק
קפא דשבת גלגלים

שלא התנו בתחלה, יש תקון על-ידי (יד) שיחזיר המוכר להם דמי הקרקע או ימכרוהו לאיש אחר, ויחזרו ויקנוהו בשתפוט ויתנו בשעת הקנינה. ואם נשתתפו בחנות ולא התנו, יחזר כל אחד ויטל חלקו ויבטלו השתפוט ואחר-כך יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה. ואם קבלו הקרקע לעשות בו מלאכה בשתפוט, יבטלו השתוף וימחלו זה לזה ואחר-כך יחזרו להשתתף ויתנו בתחלה: הגה (טו) *ואם ירצה להשכיר לאינו-יהודי חלקו (א) בשבת או לשכרו בקבלת, שרי, וכמו שנתבאר לעיל סוף סימן רמד לענין מקס ומטבע דשרי, וכל-שכן כאן דשרי עם שתפוט האינו-יהודי: ד' יכולו ישראל לתן לאינו-יהודי (ד) מעות להתעסק בהם, ואף-על-פי שהאינו-יהודי נושא ונותן בהם בשבת, חולק עמו כל השקר בשנה, (טז) מפני שאין מלאכה זו מטלת על ישראל לעשותה (יז) שנאמר שהאינו-יהודי עושה שליחותו, (יח) וכן אין העסק נכר ממי הוא: הגה ודוקא בכהאי גוונא שהאינו-יהודי נושא ונותן לחד עם המעות, אבל אם כל אחד עוסק ביומו וישראל צריך לעסק נגד מה שעסק האינו-יהודי בשבת, (יט) אסור (כ"י בשם גאון). וישראל שיש לו משכון מן האינו-יהודי, עין לקמן סימן שכה סעיף ב' ג' ה' [*] אמרתי לישראל לתן סחורה לאינו-יהודי למכור (כ) אם קצץ לו שקר, (כא) ובלבד שלא יאמר לו מכור בשבת. *תנור שלקחו ישראל משכון מאינו-יהודי, וקבל עליו האינו-יהודי שמה שיעלה שכן התנור יתן

שערי תשובה

[*] מטר לישראל לתן סחורה כו'. וכתב בשו"ת ג"ב מהדורא תנינא טעם כו' : מי שיש לו חנות פתוחה ברחוב האנים יהודים ואינו-יהודי הוא שכיר לו לישב בחנות ולמכור, ונותנים לו שכירות דרע לשבוע או לשנה, זה אסור, אלא צריך להוסיף ולפסק מכל מאה או מקל אלה או מכל דבר נכר קצוב ואפלו פרוטה, ודבר זה יהיה לו חזן השירות, ואז אמרנו אדעקא דגנשה עבדי, אבל לעשות חנות בביתו או במקום אחר, אם מפרסם שהמרים של ישראל בגון שהוא ע"י השגת חרות מהמלכות ע"ז ומפרסם שישקאל שהוא השיגו, אסור, אף שהוא אמירה מע"ש שישעשה בשבת שבות ג"כ אסור,

בשבת, עמ"א: (א) בשבת. ט"ז חולק וכתב שאין לסמוך על הפרז זה להשכיר לו לשבתות לחדו שלא בהקלעה, דהתר זה לא מצינו רק במקס דלעיל מטעם פסיקא, כמש"ל ע"ש, ועמ"א: (ד) מעות. ואם האינו-יהודי נותן מעות לישראל להתעסק בהם ועוסק האינו-יהודי בשבת, וראי אסור, פירן דמלאכה זו של שבת היתה מטלת על הישראל לעשותה, ה"ו האי"י שליחותה קא עבדי, שכנה"א, ע"ש. כשיש יום השוק בשבת אסור לתן לאינו-יהודי מעות מערב-שבת לקנות לו בשבת, כמ"ש סי' שו ס"ג, ע"ש, ודלא כמו שעושים הסוחרים בספינה שמוסרים הפשטן שלהם לקבאים לאיזה מקום לאינו-יהודי למכור בשבת, וזה אסור גמור:

באור הלכה

אף שהיה בסתמא, שלא הזכיר הישראל שהוא נוטל יום החל כגון יום השבת, ובארד רש"י הוא שחלקו חסם לבסוף בשנה, ולזה הביא המגן-אברהם את שני הבאורים, ולדינא נחל לומר דגם רש"י מודה להכחשו יתום ונתנוהו ממתינו לתש"א ומרים פירן שהיה בסתמא, ובדברינו מוכח בתוספות-שבת שנה הוא פננת רבנו ירחם, וכן בהג"ר: * ואם ירצה להשכיר לאינו-יהודי וכי'. הנה, בין לאינו-יהודי זה שפסו או לאחר: * תנור שלקחו ישראל משכון וכי'. והוא הדין בכל אחד מכל הנ"ל, לבוש, וכן משמע מתוספות דלאו דוקא

באר היטב

האינו-יהודי שלוהו בשבת. וה"ה כשישראל מחיב לעסק הכל והאינו-יהודי מתעסק בשבת. כתב ב"י בשם התוס': ואם אין לאופה א"י חלק בגוף התנור רק שישראל אומר לו מתחלה טל אתה לעצמך פך וכה' ימים ובתוכו שבת כרי שתפיקנו גם בחול, דמטר ג"כ בהתנו. וכתב מה"א, ודוקא לומר לאופה ב' ג' ימים דהוי שכר-שבת בהקלעה, וזהו מטר בהתנו, אבל לומר טל אתה בשבת כרי שתפיקנו בחול, אסור אפלו בהתנו, דהוי כמשפירי שבתו בשבת ונוטל שכר-שבת ע"מ שפסיקנו בחול, דלא דמי כמש"ל לא"י חלק ב' ה"ל שלו לגמרי

בשבת, עמ"א: (א) בשבת. ט"ז חולק וכתב שאין לסמוך על הפרז זה להשכיר לו לשבתות לחדו שלא בהקלעה, דהתר זה לא מצינו רק במקס דלעיל מטעם פסיקא, כמש"ל ע"ש, ועמ"א: (ד) מעות. ואם האינו-יהודי נותן מעות לישראל להתעסק בהם ועוסק האינו-יהודי בשבת, וראי אסור, פירן דמלאכה זו של שבת היתה מטלת על הישראל לעשותה, ה"ו האי"י שליחותה קא עבדי, שכנה"א, ע"ש. כשיש יום השוק בשבת אסור לתן לאינו-יהודי מעות מערב-שבת לקנות לו בשבת, כמ"ש סי' שו ס"ג, ע"ש, ודלא כמו שעושים הסוחרים בספינה שמוסרים הפשטן שלהם לקבאים לאיזה מקום לאינו-יהודי למכור בשבת, וזה אסור גמור:

משנה ברורה

שרצוי של אינו-יהודי שיהיה החלקה בשנה הנה בסתמא, שלא על-ידי עשיית חשבון מרוח שני המים, אבל אם בא על-ידי עשיית חשבון, (י) שהישראל אמר לאינו-יהודי בשעת חלקה: אתה שקליה בשבת ק' וזוי ואנא שקילנא ביום החל ג' זתי, מלא לי החסרון, ועל-ידי-זה נתרצה האינו-יהודי להשלים לו, בכך כתבתי לעיל בסעיף-קטן ה' שיש דעות בזה: ג' (יד) שיחזיר המוכר להם, ובחשון-משפט איתא שצריך עתה קנין מחידש

להקנותו להמוכר, ולא סגי בזה שיחזיר לו והשטר-מכירה⁽¹⁶⁾. ועין שם סימן קפט וקצד לענין קנין האינו-יהודי⁽¹⁶⁾: (טו) ואם ירצה וכו'. עין במגן-אברהם וט"ז (יל) שנתקשו בזה מאד, דלמה יהיה מטר; ואינו דומה לסימן רמד, דשם שרי (יג) משום פסיקא דוקא ותרין המגן-אברהם במסקנא, דהקא ארי שמשפיר לו את חלקו בשבת בהקלעה, דהינו שמשפיר לו כל ימי השבתות שלו עם שנים וישלשה ימים מימי החל, דתו ליבא כאן משום שכר-שבת, ומה דשרי בקבלת מירי גמ"כ שלא יחד לו שבת בהקבלת, אלא בסתמא: כל אימת שמעשה בעצמך ותרוים לי כך וכה' אמן לך כך וכה' ונערך רבויא דהב"מ"א, דקא משמע לן דלא מלישינו בנה למראית עין⁽¹⁷⁾ שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה, פירן שידוע שיש לאינו-יהודי חלק בו. ומה שכתב "כמו שנתבאר", (יג) פננתו: כמו שם דלא חיששו למראית עין, וכל-שכן הקא דליבא מראית עין כלל פירן שהוא בשתפוט עם האינו-יהודי. וכן הט"ז מסיק לדינא דאינו מטר בזה אלא בהקלעה, ואף-על-פירן יזהר שלא לדבר עם האינו-יהודי בהעסק בשבת, כמו שכתבו האחרונים בסוף סימן רמד: ד' (טז) מפני שאין וכו'⁽¹⁸⁾. שאם היה מטלת עליו אסור מדינא, כמו שכתב בסעיף א' שאם לא התנה שאסור: (יז) שנאמר וכו'. ומשום מחזי כשכר-שבת ליבא, דהרי הוא בהקלעה. ועין לקמן סימן שז סעיף ג' וסעיף ד' ומה שכתבתי שם במשנה ברורה: (יח) וכן אין וכו'. רוצה לומר, דמשום מראית העין שיאמרו הבריות שהאינו-יהודי שכירו הוא ליבא גמ"כ, דהלא אין העסק נכר של מי הוא, שאם היה נכר (ד) ונקרא על שם ישראל היה אסור, כמו שכתוב סימן רמג סעיף א' גבי מרחץ, עין שם. ומכל מקום כל זה אינו מטר אלא כשלא יאמר לאינו-יהודי שיתעסק בהם בשבת, אלא שהאינו-יהודי בעצמו נושה פן, ויכמו שכתב פירן זה בסעיף ה': (יט) אסור. אם לא שהתנה עמו בזה קדם שנשתתף עמו, וכנ"ל בסעיף א': ה' (כ) אם קצץ וכו'. דאז אמרנו דאדעתה דנפשה עבדי ואינו כשלוהו⁽¹⁹⁾: (כא) ובלבד וכו'. ואם יום השוק הוא בשבת, אפלו בסתמא אסור, דהוי כאלו אמר: מכר

שער הדין

(1) וכן להפוך, אם נח יום החל היה יותר מיום השבת, והאינו-יהודי אמר לישראל מלא לי. כן איתא בתשובת הגאונים שהוקא בבית-יוסף: (יל) וכן הג"א בבאורו נשאר בצריך עיין בזה, ומשמע גמ"כ דסבידא לה דלא שרינו שלא במקום פסיקא, ולא באר דעתו א' סבידא לה כהש"ז דבענינו לא שיה' להתיר כלל משום פסיקא: (יב) עין בשו"י דבענינו אינו דומה כלל למקס, דשם שאני שהוא עסק גדול ואדם בחול על ממונו ולקח שרינו משום פסיקא, מה שאין כן בזה לא שרינו שלא בהקלעה אפלו במקום דאי אפשר לו לבטל השתפוט. ודעת המגן-אברהם לא כיריא דעתו בזה לפי המסקנא היבא דאי אפשר לבטל השתפוט, עין באחרונים, תוספות-שבת ופרימ"ק שבת: (יג) בלשי-שרד. והוא קצת דחק: (ד) מוכח מבאור הג"ר"א, ופשוט: (טו) תוספות-שבת:

הלכות שבת סימן רמה רמו

לישראל ברבית (קצוצה) מעותיו, (כב) מתר לטל שכר שבת, לפי שהוא ברשות האינו-יהודי ואין לישראל חלק בו, וגם אין הישראל אומר לו לעסק בשבת, ואינו-יהודי פי קא טרח בנפשה טרח לקיים תנאו: ו (כג) *אם אפו אינם-יהודים בתנורו של ישראל בשבת *על-פניהו (כד) ונתנו לו פת בשכר התנור, *אסור להנות ממנו:

ט מודכי פרק קמא דשבת

א נקב"ם פרק ו מכלות שבת וביעת הרי"ף ב הרא"ש בשם רבנו יונה אהא דשבת י"ט וכן נראה מפרוש רש"י שם

רמו דיני השאלה והשפחה לאינו-יהודי בשבת, ובו ה' סעיפים:

א (א) *מתר להשאיל ולהשכיר כליו לאינו-יהודי ואף-על-פי שהוא עושה בהם מלאכה בשבת, מפני שאין אנו מצוים על שביית כלים. כיון אומרים דכלים שעושין בהם מלאכה, *כגון מחרשה (ב) וכיצא בה, אסור

שערי השוכה

רמו סי"ז בשם ה"ב שפחמי בענין כתב הדפוסין שלהם, ע"ש. ועין בכרי"ם סימן רמד בשם ה"ד שלמה סאלמי הוכיח בספר שערי-ישועה כתי": מי שיש לו אוצר חמץ ונשיר מכרוהו שלא יהיה סגור בשבת, בע"ש אחר תצות יאמר לאינו-יהודי: כל אשר ממכר מכרים אלו אני נתן לך בכתף פלוני, מהיום אני נתן לך שכר פלוני, אם תרצה מכר אותם היום, ואם ביום א' ויתיר מסך הפדים ימכרם האינר-יהודי ביום אחר ויקבל שכרו משלם. והרב מהר"ם ז"ל בכהמ"ח שערי-ישועה חלק עליו וכתב דאין לו תקנה א"כ ירדה לו זמן או קדם שבת או אחר שבת, שיוכל האינר-יהודי למכרם באותו זמן, וכיון שהררם לו זמן פטר הישראל לקח ממנו מה שישאר בידו אחר שבת, ע"ש:

כ"מ"ש הכ"י לענין מקס, אף כיון שהוא בקבלת ואין כאן רק חשדא, יש לומר מהכחי פתי יחשדוהו שאמר לו כן בשבת, ולכן יש כאן מקום הפיר. ומ"מ אין זה להקל רק במקום הפסד, שיש לחש שאם יתנה סגור בשבת יפסיד חרותו, וגם שישכיר גוף התנות לא"י דכי מציל לנפשה קא מציל, דשכירות ליומא ממכר, וגם באופן המבאר שחזן משכרו יחז דבר קצוב מהמכירה, וגם בחל לא יבא שם שב הנהודי לפע עמו במכירה, ע"ש. ועוד כתב שאין להש ממדת שהמפעק צריך לכתב בפנקס מה שמוכר דהני אסור דאורחא, כ"מ"ש הכ"י לענין מקס, יש לחלק דכאן אין לו הכרח שכתב ביום השבת, ועוד, דכתיב ה"ק"א בסיומן שו לסקמ עליו לענין כתב שלהם, ע"ש. ועין לעיל סימן

באור הלכה

לי בשבת [אחרונים לקמן בסימן שו, עין שם עוד בזה]: (כב) מתר לטל וכדו'. הנינו אפלו שלא בהקלעה, ואין צריך להתנות כלום: ו (כג) אם אפו אינם-יהודים. עין בב"ח סוף סימן רמג שכתב דארי דלא אפו בו רק בשבת, ועל-כן אף שבצל-פרחו אפו בו, אם יקבל את הפכר נוטל שכר-שבת, אכל אם אפו בו עוד שאר ימים, מתר לקבל מהם שכר-שבת גם-כן בהקלעה. ועין בבאור הלכה, דנה מתר אפלו לא הנה האפיה בעל-פרחו, דאף דעשה אסורא במה שהרשה להם, וכנ"ל בריש סימן רמג, מכל מקום בדיעבד אין לאסר שכרו, והאסור בנה הוא רק משום מראית העין, וכמו שכתבנו בסוף סימן רמג במשנה ברוה סעיף-קטן טז: (כד) ונתנו לו פת. לאו דוקא, דהוא הדין אם נתנו לו מעות אסור לו לקבל מהם, ויכתבא הנה בפתח(20) [א"ר]:

תנור, ופשוט: * אם אפו וכדו'. עין במשנה ברוה שכתבנו, דאפלו אם לא הנה האפיה בעל-פרחו, גם-כן בהקלעה מתר בדיעבד, ואף דמהביח לא משמע שם בתחלה פן, מכל מקום מסוף דבריו שם שכתב דאין מי שחולק על הוראת רב נטרונאי גאון, משמע שהקדיא כמו שכתבנו, דהלא שם הנה ברצון, וכן משמע שם משארי אחרונים שפלים העתיקו דבריו להלכה, דהתיב דאסור הוא רק משום מראית העין בדיעבד שכרו פטר, והכי נמי פיון שהשפירו לשנה או לחדש, אסורו הוא רק משום מראית העין, כנ"ל בריש סימן רמג. והפרי-מגדים שם באת ה באשל-אברהם דיק מראש דברי הפ"ח, דאם הנה האפיה ברצונו, בדיעבד אסור אף אם הנה בהקלעה, משום דמחזי כשלוהו. ולא ידעמי כננהו, דמסוף דבריו שם וכן משאר האחרונים מוכח שהקדיא כמו שכתבנו: * על-פרחו וכדו'. עין בב"ח שם שכתב, דלדברי רש"י ושמ"ש פשוטו השעם דאם באו לחשבון אסור משום דמחזי כשלוהו, לא שיק אם הנה בעל-פרחו, ורק רבנו גרשון סובר דהשעם משום דמחזי כשכר-שבת, ושעם זה שיק נמי אף כבעל-פרחו, ונמצא לפי דבריו דין הוא לאו אלקא דקלי עלמא. ולי נראה דעל עקר דין אין רש"י חולק, דגם הוא מודה להקבית רבנו גרשון דתיב דאסור משום שכר-שבת אסור אף בהקלעה-פרחו, ולכך סתם השלחן-ערך את דינו בלי שום חולק, ומה שהערה רש"י לכא הנה התיב דאם באו לחשבון אסור משום דמחזי כשלוהו, סברתו הוא דהלא הישראל עשה בעצמו יום חל כנגד מה שעשה אינו-יהודי ביום השבת ואין זה שכר-שבת גמורה, אלא דעל-ידיו שפחמי האינר-יהודי בשלוהו בפעולתו בשבת, נמצא מה שנוטל הישראל אחר-כך הוא משכר-שבת, וכן משמע בהקדיא בריש"י (שם בע"ג דף כב) דבור המתחיל 'אסור' כמו שכתבנו, מה שאין פן בענינהו דהוא שכר-שבת גמור, גם רש"י מודה דככל גוני אסור אף בדיעבד אם לא הנה בהקלעה: * אסור להנות. עין בבגד-בשע שעל המדכי שאומר שם לחי גרסא, דדוקא לכתחלה אסור לו לקבל שכר-שבת, אכל בדיעבד אם קבל אין התנאה מנה אסור, עין שם ראיתו לזה, ומלשנא דשלחן-ערך לא משמע פן, וגם ראיתו יש קצת לדחות, ואין כאן מקום להאריך בזה, וצריך עיון:

א (א) *מתר להשאיל וכדו'. הוא דעת הרי"ף והרמב"ם, ויכירא להו דהא דתניא: לא ישכיר כליו לאינו-יהודי בערב-שבת וברביעי וחמישי מתר, הוא משעם שביית כלים דאסור, ואתיא כבית-שמאי דסבירא להו אדם מצונה על שביית כליו כמו על שביית בהמתו, אכל בית-הלל סבירא להו שביית כלים אין אדם מצונה עליו, וממילא מתר להשאיל ולהשכיר כליו אפלו בערב-שבת, ואפלו כלים שעושין בהם מלאכה; (ב) ומכל מקום גם הם סבירא להו דכל הכלים אין המתר להשכיר רק בהקלעה, אכל לא על שבת לחוד אפלו אם משכירם בתחלת השבוע, דנה הוי שכר-שבת(1), וכמו שכתב אחר-כך לפי הי"ש-אומרים, דעל זה לא מציינו מי שפמל; והי"ש-אומרים הוא דעת הרב רבנו יונה, דנה בריהא לא אסרה משום שביית כלים אלא ככלי עלמא אחתא, (ג) והשעם, דכשמוסר בערב-שבת את הכלים שעושין מלאכה בהן והאינו-יהודי יעשה בהן מיד בשבת, נראה כמו שעושה מלאכתו בשליחותו של רבו, ונה איתא דשרי לתן עורות לעבדן עם חשכה, דאינו-יהודי אדעתה דנפשה קעביד, כיון דקצין לו דמים? שאני התם, שאין רוח לישראל במה שהאינו-יהודי עושה בשבת; אכל בשכירות כלים, ידוע הוא שאם יתנה עם האינו-יהודי שישבת בהכלים בשבת לא יתן לו שכירות כל-כף, הלכך כיון שיש רוח לישראל במה שהכלים נשכרים אצל האינו-יהודי בסתמא, ועושה בהן מלאכה בשבת, מחזי כשלוהו של ישראל לזה, מה שאין פן כשמוסר לו ברביעי וחמישי, מתר, דלא מתחזי כלי האי כשלוהו: (ב) וכיצא בה. כגון רחמי וכל כלי אמנות והרא"ש[. ועין בפרי-מגדים, דהוא הדין כלים שאין עושין בעצמן מלאכה, כגון גית שהשכר נעשה בה (א) או קדרה שמבשליח בה וכל כלי כהאי גוונא, כיון שעל-כפיהם האינו-יהודי עושה בהן מלאכה, מחזי כשלוהו של ישראל, ולא בא בא רבנו יונה למעוטי אלא כשמשכיר לו חלוק ושלית ויכהי גוונא איהו כלי שאין עומד

שער היצוין

(1) ב"ח יוסף וט"ז ושאריו פוסקים: (2) ט"ז. ומבאר ברא"ש ובית-יוסף בארץ כמו שהקמנו: (3) עין בגמרא י"ח: